

เอกสารรายงานสรุปผลการศึกษาดูงาน

ณ ประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา
(Bosnia and Herzegovina)
และ ศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา
ระหว่างวันที่ 8-17 มีนาคม พ.ศ.2562

จัดทำโดย กลุ่มสี่ชมพูและสี่เหลือง

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 7
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา (Bosnia and Herzegovina)

1. ข้อมูลทั่วไปของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

1.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ และประชากร

ที่ตั้งบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเป็นประเทศที่อยู่ในคาบสมุทรบอลข่านตะวันตก เดิมเป็นดินแดนหนึ่งในหกของสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวียซึ่งได้รับเอกราชในสงครามยูโกสลาเวียในช่วงทศวรรษ 1990 และเนื่องจากข้อตกลงสันติภาพเดย์ตัน จึงทำให้บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเป็นรัฐในอารักขาของชุมชนนานาชาติ

พื้นที่บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา มีพื้นที่ 51,209.2 ตารางกิโลเมตร(ประมาณร้อยละ 10 ของประเทศไทย)

อาณาเขต

ด้านทิศเหนือและทิศตะวันตก ชายแดนติดกับประเทศโครเอเชีย มีความยาว 932 กิโลเมตร

ด้านทิศใต้ ชายแดนติดกับชายฝั่งทะเลอะเดรียติก

ด้านทิศตะวันออก ชายแดนติดกับประเทศเซอร์เบีย มีความยาว 357 กิโลเมตร

ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ ชายแดนติดกับประเทศมอนเตเนโก มีความยาว 249 กิโลเมตร

เมืองหลวงกรุงซาราเยโว (Sarajevo) เป็นเมืองหลวงและเมืองที่ใหญ่ที่สุดของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา มีจำนวนประชากรประมาณ 6 แสนคนเศษ ซาราเยโวเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งในแถบคาบสมุทรบอลข่านที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานในสมัยจักรวรรดิออตโตมันมีเหตุการณ์สำคัญของโลกเกิดขึ้นที่เมืองซาราเยโวคือ เป็นสถานที่ที่ อาร์ชดยุกฟรันซ์เฟร์ดินันด์แห่งออสเตรียถูก

ลอบปลงพระชนม์ในวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ.1914และเป็นชนวนสาเหตุที่ทำให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ในเวลาต่อมา

ภูมิประเทศเมื่อดูจากแผนที่จะเห็นได้ว่า ประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา มีรูปร่างคล้ายรูปหัวใจ มีที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปยุโรป ซึ่งมีอารยธรรมทางตะวันตกและตะวันออกผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งนี้ อันเนื่องมาจากเป็นประเทศที่มีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน ชื่อของประเทศมาจากคำว่า 'โบซานา' (bosana) ซึ่งเป็นคำในภาษาอินโด-ยูโรเปียน ต่อมาได้มีการตั้งชื่อเป็นเฮอร์เซโกวีนาหลังจากที่ดินแดนถูกรุกรานโดยจักรวรรดิออตโตมัน

สภาพภูมิอากาศประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา มีช่วงเวลาในฤดูร้อนที่ยาวนาน แต่เมื่อเข้าสู่ฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัดในส่วนของบริเวณชายฝั่งทะเลจะมีอากาศที่อบอุ่นกว่าตอนกลางและตอนเหนือของประเทศและมีฝนตกในช่วงฤดูหนาวอุณหภูมิเฉลี่ยในเดือนมกราคมประมาณ 0-5 องศาเซลเซียส และเดือนกรกฎาคมประมาณ 21-25 องศาเซลเซียส

ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย ถ่านหินเหล็กหินแร่ที่สำคัญ ได้แก่ อะลูมิเนียมทองแดง ตะกั่วสังกะสีโครไมต์โคบอลต์ (สารกัมมันตภาพรังสี) แมงกานีสนิเกิลยิปซัมเกลือทราเยป้าไม้และพลังงานน้ำ

ประชากรประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา มีประชากรประมาณ 3.9 ล้านคน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม, ศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์, นิกายโรมันคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนท์ โดยแบ่งเป็นการนับถือศาสนาอิสลาม 45 % คริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์ 36% คริสต์นิกายโรมันคาทอลิก 15% และอื่น ๆ 4%

สัญชาติประชากรถือสัญชาติบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

เชื้อชาติประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเป็นประเทศที่มีคนหลายเชื้อชาติอยู่ร่วมกัน ประกอบด้วยคนเชื้อชาติบอสเนีย 48% เซอร์เบีย 37.1% โครเอเชีย 14.3% และอื่น ๆ 0.6%

ภาษาราชการใช้ภาษาบอสเนีย โครเอเชียและเซอร์เบียเป็นภาษาหลัก

วันชาติตรงกับวันที่ 25 พฤศจิกายน ของทุกปี

วันสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2543

บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเป็นประเทศที่สวยงาม มีความหลากหลายของภูมิประเทศ วัฒนธรรม ประเพณีและผู้คนในส่วนของกรุงซาราเยโวที่เป็นเมืองหลวงของประเทศตั้งอยู่บนเขตภูเขา และมีการจัดเทศกาลประจำปีในเมืองอย่างหลากหลาย นอกจากนี้ยังมีลานสกีที่เคยใช้เป็นที่แข่งขันสกีในระดับการแข่งขันโอลิมปิกอยู่ที่ภูเขา Jahorina และ Bjelasnica

1.2 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

1.2.1 ภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศ

จากบรรดาประเทศที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของสหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวีย ในอดีตทั้งหมด บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเป็นประเทศที่ยากจนเป็นอันดับสองรองจากมาซิโดเนีย โดยในอดีตที่ผ่านมาบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเป็นแหล่งผลิตอุตสาหกรรมทางทหารที่สำคัญของยูโกสลาเวีย แต่ในปัจจุบันต้องมีการนำเข้าอาหารเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหาร โดยเฉพาะในเขตที่มีชาวมุสลิมโครแอทอาศัยอยู่ ยังต้องอาศัยความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมจากองค์การระหว่างประเทศเป็นหลัก

ภาคการเกษตรกรรมส่วนใหญ่จะมีเอกชนเป็นเจ้าของภายหลังจากประกาศเอกราช แต่ขนาดของกิจการค่อนข้างเล็กและไม่มีประสิทธิภาพขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีการจ้างงานเกินความต้องการโดยภาคเกษตรกรรมที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ การผลิตข้าวสาลี ข้าวโพด ผลไม้ ผักปศุสัตว์ ส่วนภาคอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมไม้ แร่และโลหะ เคมีภัณฑ์และยา ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ และเครื่องหนังการแปรรูปอาหารและเครื่องดื่ม

ภายหลังจากการสู้รบในอดีตได้ยุติลงแล้ว เศรษฐกิจของประเทศได้รับการพัฒนาอย่างมาก อย่างไรก็ตาม อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจยังคงมีความผันผวน ภาระเร่งด่วนของรัฐบาลยังคงเป็นเรื่องการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจจำเป็นต้องมีสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนของนักลงทุนซึ่งปัจจุบันการแปรรูปรัฐวิสาหกิจยังเป็นไปอย่างล่าช้า ประกอบกับอัตราการว่างงานยังคงสูงอย่างต่อเนื่องสำหรับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจสำคัญ ๆ ได้แก่ การเร่งเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป โดยพยายามสรุปข้อตกลง Stabilization and Association Agreement (SAA) ซึ่งนับเป็นความร่วมมือในขั้นแรกที่จะนำไปสู่การเจรจาเข้าเป็นสมาชิกในสหภาพยุโรปต่อไปรวมถึงมีการปรับปรุงระบบการเงินให้เข้มแข็ง ปฏิรูปการบริหารรัฐกิจการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก และคงการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจภายในประเทศโดยทำให้ภาคเอกชนมีความสามารถในการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ ข้างต้นยังไม่มีคำตอบเนื่องมากนักและไม่เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ยังคงต้องรับเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจากสหภาพยุโรปตามแผนงานความช่วยเหลือสำหรับภูมิภาคยุโรปตะวันออกเฉียงใต้ (Stability Pact for Southeastern Europe) ซึ่งเป็นโครงการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแต่ก็ต้องเตรียมความพร้อมรับมือกับความช่วยเหลือที่จะลดลงในอนาคตไปด้วย

1.2.2 การผลิตที่สำคัญ

สินค้าส่งออกของประเทศที่สำคัญ ได้แก่ เพอร์นิเจอร์ ไม้ น้ำมันและเชื้อเพลิงธรรมชาติ รองเท้า เครื่องจักรกลในอุตสาหกรรม อะลูมิเนียม เหล็กและเหล็กกล้า

สินค้านำเข้าของประเทศที่สำคัญได้แก่ ชิ้นส่วนยานยนต์อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์พลาสติกเภสัชภัณฑ์ชิ้นส่วนเหล็กและเหล็กกล้าหนึ่งสตันต์

1.2.3 การค้าระหว่างประเทศ

ตลาดส่งออกที่สำคัญของประเทศอยู่ในเยอรมนี อิตาลีโครเอเชียเซอร์เบีย ออสเตรีย สโลวีเนีย มอนเตเนโกร และตุรกี

ตลาดนำเข้าของประเทศที่สำคัญอยู่ในเยอรมนี โครเอเชีย อิตาลี เซอร์เบีย จีน สโลวีเนีย ออสเตรีย ตุรกี และโปแลนด์

1.2.4 สถิติสำคัญระหว่างประเทศไทย - ประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

มูลค่าทางการค้าระหว่างสองประเทศมีมูลค่าตลาดรวม 7.65 ล้านเหรียญสหรัฐ (ไทยส่งออก 5.78 ล้านเหรียญสหรัฐและนำเข้า 1.87 ล้านเหรียญสหรัฐซึ่งทำให้ไทยได้เปรียบดุลการค้า 3.91 ล้านเหรียญสหรัฐ)

สินค้าส่งออกของไทย ประกอบด้วย อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป เหล็กกล้า ผลิตภัณฑ์ยาง เครื่องปรับอากาศและชิ้นส่วนประกอบ เครื่องโทรสาร โทรศัพท์ อุปกรณ์และ ส่วนประกอบ

สินค้านำเข้าจากบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ประกอบด้วย ยุทโธปกรณ์ ไม้ซุง ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์ เสื้อผ้าสำเร็จรูป รองเท้า เครื่องใช้และเครื่องตกแต่งภายในบ้านเรือน เครื่องใช้ เบ็ดเตล็ด เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ

สำนักงานของไทยในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ไม่มี (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบูดาเปสต์ มีอาณาเขตครอบคลุมบอสเนียฯ)

สำนักงานของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาในไทย ไม่มี (สถานเอกอัครราชทูต บอสเนียฯ ประจำมาเลเซีย มีอาณาเขตครอบคลุมประเทศไทย)

1.3 การเมืองและการปกครอง

บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเดิมเป็นสาธารณรัฐหนึ่งในหกสาธารณรัฐซึ่งประกอบขึ้นเป็น สหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวีย (Socialist Federal Republic of Yugoslavia หรือ SFRY) ต่อมาในปี พ.ศ.2535 ภายหลังจากที่สาธารณรัฐสโลวีเนีย และโครเอเชียได้ประกาศแยกตัวเป็น เอกราชจาก SFRY ชาวมุสลิมและชาวโครแอทในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาจึงได้จัดให้มีการลง ประชามติเพื่อแยกตัวเป็นเอกราชเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2535 และได้ประกาศเอกราชจาก SFRY เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.2535 ทำให้ชาวเซิร์บในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยไม่พอใจ จึงประกาศตนเป็นพันธมิตรร่วมกับชาวเซิร์บในโครเอเชียประกาศตนเป็นอิสระในขณะที่ชาวโครแอท ได้ประกาศยึดครองดินแดนส่วนหนึ่งในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ทำให้เกิดการสู้รบระหว่างกัน จนกลายเป็นสงครามกลางเมืองและสงครามการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่ยืดเยื้อและรุนแรง

ต่อมาในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2538 ผู้นำของโครเอเชีย เซอร์เบีย และบอสเนียและ เฮอร์เซโกวีนาได้ไปประชุมร่วมกันที่เมืองเดย์ตัน มลรัฐโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา และได้ร่วมลงนาม ข้อตกลงสันติภาพเมืองเดย์ตัน (Dayton Peace Accord) ซึ่งต่อมามีการลงนามถาวรที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2538 โดยข้อตกลงสันติภาพเมืองเดย์ตันต่อมาได้ใช้เป็นรัฐธรรมนูญของ ประเทศ สำหรับรายละเอียดของข้อตกลง เป็นการรับรองอธิปไตยของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา โดยประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 รัฐที่สำคัญ คือสหพันธรัฐ บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา (Federation of Bosnia and Herzegovina) มีพื้นที่ 51% ของประเทศ และสาธารณรัฐเซิร์ปสกา (Republika Srpska) มีพื้นที่ 49 % ของประเทศ

สำหรับการปกครองในระดับสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาและสาธารณรัฐเซิร์ปสกา แต่ละรัฐจะมีรัฐธรรมนูญ องค์กรนิติบัญญัติหรือรัฐสภา และรัฐบาลเป็นของตนเองส่วนการปกครองใน ระดับประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา มีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ และสถาบันหรือ องค์กรในระดับประเทศอื่น ๆ เช่น คณะรัฐมนตรีของประเทศ สภาผู้แทนราษฎรของประเทศศาล รัฐธรรมนูญของประเทศ ศาลสูงสุดของประเทศ และธนาคารกลางร่วมกัน การปกครองบอสเนียและเฮอร์ เซโกวีนา นั้น สหประชาชาติได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญในการควบคุมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตาม ข้อตกลงสันติภาพเดย์ตัน โดยส่งกองกำลังรักษาสันติภาพของนาโต (Stabilization Force or SFOR) ไปยังบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา แต่การดำเนินการดังกล่าวยังไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

เนื่องจากพรรคการเมืองแต่ละพรรคยังคงมีความพยายามต้องการสร้างฐานทางการเมืองโดยการแบ่งแยกชนชาติและสร้างกระแสชาตินิยมให้แก่ประชาชน

ประธานาธิบดีของประเทศ ประธานาธิบดีของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเมืองค์ประกอบด้วยเป็นคณะบุคคล (Collective Presidency) จำนวน 3 คน ประกอบด้วยตัวแทนจากฝ่ายเซิร์ป ฝ่ายมุสลิม และฝ่ายโครแอตที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี โดยหมุนเวียนกันดำรงตำแหน่งประธานคณะประธานาธิบดีคราวละ 8 เดือน

เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2549 ได้มีการเลือกตั้งทั่วไปในตำแหน่งประธานาธิบดี สมาชิกสภาและในระดับรัฐบาลท้องถิ่น โดยเป็นการเลือกตั้งครั้งที่ 5 นับตั้งแต่มีการลงนามในข้อตกลงสันติภาพเดย์ตันเมื่อปี พ.ศ.2538 ทั้งนี้ สถานการณ์ทางการเมืองโดยทั่วไปยังคงมีการแบ่งตามกลุ่มเชื้อชาติกันอยู่

ผลการเลือกตั้งคณะประธานาธิบดีช่วงระหว่างปี 2549 - 2553 ปรากฏว่า Dr. Haris Silajdzic ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนคณะประธานาธิบดีฝ่ายมุสลิมสำหรับผู้แทนคณะประธานาธิบดีฝ่ายเซิร์ปเป็นของนาย Nebojsa Radmanovic โดยผู้แทนคณะประธานาธิบดีฝ่ายโครแอตได้แก่ นาย Zeljko Komsic จากพรรคฝ่ายค้าน ทั้งนี้ประเด็นเรื่องเชื้อชาติและความเป็นชาตินิยมได้เป็นหัวข้อสำคัญในการรณรงค์หาเสียงในครั้งนี้อย่างยิ่งแม้ว่าอัตราการว่างงานที่สูง และความยากจนเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศก็ตาม

เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2550 คณะประธานาธิบดีได้แต่งตั้งนาย Nikola Spiric จากพรรค Alliance of Independent Social Democrats (SNSD) ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (Chairman of the Council of the Ministers) ซึ่งมีนโยบายในการเพิ่มมาตรฐานการครองชีพของประชาชนและเน้นการนำประเทศเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ Euro - Atlantic

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2550 นาย Nikola Spiric ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นการประท้วงต่อการเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของประเทศจากต่างชาติ จนเกินขอบเขต ซึ่งมีนัยพาดพิงถึงมาตรการล่าสุดที่เสนอโดย นาย Miroslav Lajcak ผู้แทนพิเศษของสหภาพยุโรปและผู้แทนระดับสูงของประชาคมระหว่างประเทศ โดยต่อมาผู้นำพรรคการเมืองสำคัญทั้ง 6 พรรคได้พยายามแก้ไขวิกฤตการณ์การเมืองที่เกิดขึ้นโดยได้ประชุมร่วมกันและมีมติเสนอชื่อ นาย Nikola Spiric ให้กลับเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง จนในที่สุดในวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ.2550 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้ความเห็นชอบให้ นาย Nikola Spiric ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

จากผลการเลือกตั้งครั้งล่าสุดเมื่อ 7 ตุลาคม พ.ศ.2561 คณะประธานาธิบดีที่ได้รับการเลือกตั้งได้แก่ นายมิลอราด ดอดิก (Milorad Dodik) เป็นตัวแทนชาวเซิร์ป นายเชลีโค คอมีซิช (Željko Komsić) เป็นตัวแทนชาวโครแอต และนายเซฟีก จาเฟโรวิช (Šefik Džaferović) เป็นตัวแทนชาวมุสลิม

1.3.1 องค์กฤษฎีการัฐธรรมนูญของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

องค์กฤษฎีการัฐธรรมนูญของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเป็นระบบสภาคู่ (bicameral system) ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร และสภาประชาชน โดยสภาผู้แทนราษฎร มีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 42 คน มาจากการเลือกตั้งโดยระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนมีการกำหนดเขตเลือกตั้ง

ออกเป็น 2 เขต คือ เขตเลือกตั้งสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และเขตเลือกตั้งสาธารณรัฐเซิร์ปสกา มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี สำหรับการเลือกตั้งครั้งล่าสุดในปี พ.ศ.2561 พรรค Democratic Action (SDA) ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดในขณะที่สภาประชาชน มีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 15 คน แต่งตั้งโดยสภานิติบัญญัติของแต่ละรัฐ ประกอบด้วย ผู้แทนชาวเซิร์ป จำนวน 5 คน ที่มาจากการคัดเลือกโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติของสาธารณรัฐเซิร์ปสกา ผู้แทนชาวบอสเนีย จำนวน 5 คน ที่มาจากการคัดเลือกโดยสภาประชาชนของสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และผู้แทนชาวโครแอท จำนวน 5 คน ที่มาจากการคัดเลือกโดยสภาประชาชนของสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

1.3.2 องค์กรฝ่ายบริหารของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา รัฐธรรมนูญบัญญัติให้สภารัฐมนตรีเป็นองค์กรฝ่ายบริหารของประเทศ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น “คณะรัฐมนตรี” สำหรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมีที่มาจากการเล่นชื้อโดยประธานาธิบดีของประเทศและได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร และให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งรัฐมนตรีอื่น ๆ ตามจำนวนที่เหมาะสมต่อไป

1.3.3 องค์กรฝ่ายตุลาการของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาโดยทั่วไปแล้วในระดับประเทศประกอบด้วย 2 ศาล คือ ศาลรัฐธรรมนูญและศาลของประเทศ โดยมีอำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายบัญญัติไว้ สำหรับระบบศาลของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาประกอบด้วย 3 ศาล โดยมีเขตอำนาจแบ่งออกเป็นศาลแผนกคดีอาญา ศาลแผนกคดีปกครอง และศาลอุทธรณ์ ซึ่งองค์คณะพิพากษาคดีอาจประกอบด้วยผู้พิพากษาจำนวน 3 คน หรือผู้พิพากษาจำนวน 1 คน ขึ้นอยู่กับลักษณะความยุ่งยากของคดีโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ศาลแผนกคดีอาญาและศาลอุทธรณ์แบ่งองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาออกเป็น 3 องค์คณะ โดยมีผู้พิพากษาประจำศาลอย่างน้อย 10 คน ส่วนศาลแผนกคดีปกครองมีเพียงองค์คณะเดียว และมีผู้พิพากษาประจำศาลอย่างน้อย 5 คน

2) ศาลแผนกคดีอาญาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนคดีอาชญากรรมสงคราม ส่วนคดีความสงบเรียบร้อย เศรษฐกิจ และการทุจริต และส่วนคดีทั่วไป

3) ศาลแผนกคดีปกครองมีอำนาจพิจารณาคดีปกครองและคดีแพ่ง

4) ศาลแผนกคดีอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอื่นทั้ง 2 ศาลดังกล่าว และคดีการจัดการเลือกตั้ง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนอุทธรณ์คดีอาชญากรรมสงคราม ส่วนอุทธรณ์คดีความสงบเรียบร้อย เศรษฐกิจ และการทุจริต และส่วนอุทธรณ์คดีทั่วไปคดีปกครอง และคดีการจัดการเลือกตั้ง

นอกจากนี้ในระดับเขตการปกครองต่าง ๆ นั้น ทั้งสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และสาธารณรัฐเซิร์ปสกามีศาลรัฐธรรมนูญและระบบศาลเป็นของตนเอง

1.3.4 นโยบายต่างประเทศประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและคงไว้ซึ่งสันติภาพความมั่นคงและประชาธิปไตยโดยเน้นความโปร่งใสควบคู่ไปกับเป้าหมายหลักในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านพหุภาคี รักษาและปกป้องความเป็นอธิปไตยและดินแดนของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ในพรมแดนที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ และเป็นสากล และปฏิบัติตามข้อตกลงสันติภาพ (General Peace Agreement - GPA) โดยมีกรอบแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

- การรวมบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเข้าในกระบวนการต่าง ๆ ที่จะผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของยุโรป (European integration)

- เข้าร่วมในกิจกรรมพหุภาคีต่าง ๆ กล่าวคือ เป็นส่วนหนึ่งในระบบของสหประชาชาติ สภายุโรป (Council of Europe) องค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Organization for Security and Co-operation in Europe – OSCE) องค์การการประชุมอิสลาม (Organization of Islamic Conference – OIC)

- ส่งเสริมให้บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเป็นหุ้นส่วนในความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศและส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นให้ได้เข้าสู่การเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization - WTO)

2) ด้านทวิภาคี ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ สาธารณรัฐโครเอเชีย และเซอร์เบียและมอนเตเนโกร บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน และหลักความเท่าเทียมกัน รวมทั้งให้ความเคารพต่ออธิปไตยและดินแดนซึ่งกันและกัน โดยมีกรอบแนวทางในการดำเนินการดังนี้

- พัฒนาความสัมพันธ์ทวิภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศสมาชิกของ Peace Implementation Council Steering Board และกับสหรัฐอเมริกา สหพันธรัฐรัสเซีย สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส จีน และประเทศสมาชิกอื่น ๆ ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปประเทศในภูมิภาค ประเทศสมาชิกของ OIC และประเทศอื่น ๆ ที่เป็นกำลังสำคัญในการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูและบูรณะประเทศ

- ส่งเสริมความสัมพันธ์ทวิภาคีผ่านทาง การจัดทำความตกลงในเรื่องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและการลงทุนจากต่างประเทศ พัฒนาความร่วมมือทวิภาคีในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วัฒนธรรม การศึกษาและการกีฬา

1.4 ความสัมพันธ์ทางการเมือง/เศรษฐกิจกับประเทศไทย

1.4.1 ความสัมพันธ์ทั่วไป

ประเทศไทยได้ให้การรับรองสถานะของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2535 และได้เริ่มมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2543 ทั้งนี้ ไทยได้มอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบูดาเปสต์มีเขตอาณาครอบคลุมถึงบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และได้แต่งตั้งให้เอกอัครราชทูต ณ กรุงบูดาเปสต์ ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาด้วยสำหรับฝ่ายบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ได้แต่งตั้ง นายมุสตาฟา มุจีซิโนวิก (Mustafa Mujzinovic) ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาประจำประเทศไทยคนแรก โดยมีถิ่นพำนัก ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

1.4.2 ความสัมพันธ์ด้านการเมืองประเทศไทยและประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนามีความสัมพันธ์ที่ราบรื่น แต่ก็ยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนามีความรู้สึกที่ดีกับไทยที่ได้ให้การสนับสนุน โดยไทยถือเป็นประเทศแรก ๆ ที่ให้การรับรองสถานะและสถาปนาความสัมพันธ์กับบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และได้ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและส่งเจ้าหน้าที่ไปร่วมปฏิบัติการในกองกำลังของสหประชาชาติ

1.4.3 ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ยังมีมูลค่าไม่มากและยังไม่มีข้อมูลเป็นสถิติเนื่องจากการจัดเก็บสถิติของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ยังไม่เป็นระบบและล่าช้าแต่มีสินค้าไทยเข้าไปจำหน่ายบ้างแล้วโดยเฉพาะสินค้าอาหารซึ่งเกิดจากผู้ค้ารายย่อยเดินทางไปซื้อสินค้าจากประเทศข้างเคียง เช่น ฮังการี โครเอเชีย สโลวีเนีย ออสเตรีย และลักเซมเบิร์กนำเข้าเข้าไปจำหน่ายจึงทำให้ตรวจสอบมูลค่าการค้าที่แท้จริงได้ค่อนข้างลำบาก ทั้งนี้เชื่อว่าจะมีสินค้าไทยเข้าไปจำหน่ายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยสินค้าไทยที่มีมูลค่าสูง ได้แก่ เสื้อผ้า รองเท้าของใช้จำเป็นในครัวเรือน ผลิตภัณฑ์พลาสติกโดยเฉพาะสินค้าอาหารซึ่งปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อการบริโภค การขายสินค้าไทยโดยตรงอาจมีความเสี่ยง แต่ก็เปิดตลาดใหม่ที่มีความต้องการสินค้าสูงทั้งนี้ บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากองค์การระหว่างประเทศและจากนานาประเทศเพื่อช่วยฟื้นฟูบูรณะประเทศ โดยเฉพาะจากสหภาพยุโรปตามแผนงานความช่วยเหลือสำหรับภูมิภาคยุโรปตะวันออกเฉียงใต้ (Stability Pact for South Eastern Europe) ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจขยายตัวและเป็นตลาดใหม่ที่มีศักยภาพมากขึ้น

1.4.4 ท่าทีประเทศไทยต่อปัญหาบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

ประเทศไทยยึดถือและปฏิบัติตามนโยบายของสหประชาชาติที่จะต้องดำเนินการในวิกฤตการณ์บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา มาโดยตลอด และให้การสนับสนุนข้อตกลงสันติภาพเดย์ตัน โดยไทยประสงค์ที่จะเห็นการสนับสนุนจากนานาชาติในการบูรณะฟื้นฟูบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา โดยในปี พ.ศ.2538 ไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมผ่านทางองค์การกาชาดสากล (ICRC) เป็นจำนวน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ และได้เพิ่มความช่วยเหลือในกรอบการทำงานภาคสนามของ ICRC อีก 20,000 ดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ได้บริจาคเงินเพื่อเป็นค่าบำรุงการปฏิบัติการของกองกำลัง UNPROFOR อีก 167,436 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งล่าสุดในปี พ.ศ.2544 ไทยได้ให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมเนื่องจากประสบภัยพิบัติจากธรรมชาติเป็นจำนวน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ โดยได้ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวน 5 นายไปปฏิบัติการในกองกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจระหว่างประเทศของสหประชาชาติ (UNIPTF) ซึ่งอยู่ภายใต้ UN Mission in Bosnia-Herzegovina (UNMIBH) เมื่อปี พ.ศ.2541 โดยมีวาระการปฏิบัติหน้าที่ชุดละ 1 ปี

ประเทศไทยให้การสนับสนุนข้อมติทุกเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์ในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ที่เสนอในที่ประชุมของสหประชาชาติ และเห็นด้วยกับการคงกองกำลังปฏิบัติการของสหภาพยุโรป (EU Force - EUFOR) เพื่อดูแลการปฏิบัติตามข้อตกลงสันติภาพเดย์ตัน รวมถึงดูแลความสงบและเสริมสร้างสภาพที่เป็นมิตรของเชื้อชาติต่างๆ ในประเทศและกับประเทศเพื่อนบ้านต่อไปจนกว่าสถานการณ์ภายในจะมีเสถียรภาพและความสงบสุขมากกว่านี้

1.4.5 การเยือนที่สำคัญ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ยังไม่เป็นรูปธรรมมากนักนับตั้งแต่ได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยฝ่ายไทยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร (ครั้งยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร) เคยเสด็จฯ เยือนกรุงซาราเยโว เมื่อครั้งที่เสด็จ ฯ เยือนสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวียอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 21 - 24 สิงหาคม พ.ศ.2532

สำหรับฝ่ายบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา นายสเวน อัลคาไล (Mr.SvenAlkalaj) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาได้เคยเดินทางมาเยือนไทยในฐานะแขกของกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายนพ.ศ.2550 ซึ่งถือเป็นการเยือนในระดับสูงเป็นครั้งแรกจากฝ่ายบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

ประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา เป็นหนึ่งในประเทศยุโรปที่มีอดีตความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่น่าศึกษาเรียนรู้เพราะเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมแบบผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมตะวันออก เนื่องจากมีประชากรต่างเชื้อชาติและต่างศาสนาอยู่ร่วมกัน ปัจจุบันประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาอยู่ระหว่างการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ แต่ก็คงยังไม่สามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็วมากนัก เนื่องจากประเทศเพิ่งพ้นจากสงครามการต่อสู้ในการแยกตัวเป็นอิสระจากสหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวียมาเป็นเวลาไม่นานนัก ประกอบกับปัญหาภายในของประเทศที่มีคนต่างเชื้อชาติศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกัน การตัดสินใจในการดำเนินการในเรื่องใด ๆ จึงยังคงประสบปัญหาข้อขัดแย้งอยู่ แต่อย่างไรก็ตามประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาถือเป็นการเป็นหนึ่งในประเทศที่น่าศึกษาและให้ความสนใจ โดยเฉพาะในเรื่องแนวคิดและวิธีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่มีวัฒนธรรมประเพณีแตกต่างกัน

2. ผลการเยี่ยมชมและดูงานศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

2.1 ข้อมูลทั่วไป

ที่ตั้ง ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา
Reisa DZ Causevica 6
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

2.2 พัฒนาการของศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

ในแง่ประวัติศาสตร์ของประเทศ ประเด็นของการเปลี่ยนผ่านจากระบบสังคมนิยมบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา เป็นตัวอย่างที่หายากของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบสังคมนิยมมาเป็นระบอบประชาธิปไตย พัฒนาการในการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาอาจนับย้อนไปตั้งแต่สมัยที่บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเป็นหนึ่งในหกดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองของอดีตสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวีย ซึ่งประกอบด้วยโครเอเชีย, สโลวีเนีย, มาซิโดเนีย, บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา, ยูโกสลาเวีย, เซอร์เบียและคอซอวอร์ และด้วยเหตุที่โครงสร้างทางการเมืองการปกครองของอดีตสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวียประกอบด้วย การปกครอง 2 ระดับ คือ ระดับรัฐบาลกลางของสหพันธ์ และระดับรัฐบาลของสาธารณรัฐต่าง ๆ นอกจากนี้อดีตสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวียมีระบบศาลรัฐธรรมนูญจัดตั้งขึ้นในอยู่แล้วโดยศาลรัฐธรรมนูญของอดีตสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวียถูกจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2506 และดินแดนต่าง ๆ ของอดีตสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวียก็ได้จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญเป็นการภายในมีเขตอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญในดินแดนนั้น รวมทั้งดินแดนบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ก็มีศาลรัฐธรรมนูญของตนเอง เพราะฉะนั้นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ของศาลรัฐธรรมนูญแห่ง

บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาถือว่าเกิดขึ้นมานับตั้งแต่บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของอดีตสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวีย

ศาลรัฐธรรมนูญของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ได้ก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2507ตามรัฐธรรมนูญปี2506โดยบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่สำคัญตามหลักการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายแบบนามธรรม(Abstract Control) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยความสอดคล้องของกฎหมาย (สาธารณรัฐ) กับรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยกฎหมายของกฎระเบียบอื่น ๆ รวมถึงการกระทำทั่วไปให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ศาลรัฐธรรมนูญได้รับมอบหมายให้มีความอำนาจหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างรัฐบาลกลางกับเขตการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลกับองค์กรต่าง ๆ ในเขตการปกครอง

ต่อมาเมื่ออดีตสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวียได้ล่มสลายและดินแดนต่าง ๆ ได้แยกตัวออกเป็นเอกราชจำนวน 6 ประเทศ ประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2538(ภาคผนวก 4 ของข้อตกลงกรอบทั่วไปเพื่อสันติภาพในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา) โดยกำหนดหลักการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญสำหรับการจัดตั้งองค์กร โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญทำให้ศาลรัฐธรรมนูญของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา มีความมั่นใจในทางการเมืองและกฎหมายที่สมบูรณ์เมื่อเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญในช่วงเวลายังอยู่ภายใต้การปกครองของอดีตสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวียก่อนหน้านี้

ในอารัมภบทของรัฐธรรมนูญของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาได้อธิบายรายละเอียดอันเป็นหลักการพื้นฐานในเบื้องต้นถึงกฎเกณฑ์บางประการที่รัฐต้องให้ความเคารพและยึดถือไว้ เช่น หลักการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีภาพ และความเสมอภาคการเคารพในสันติภาพความยุติธรรม ความอดทนและการปรองดอง การเคารพสถาบันประชาธิปไตยของรัฐ และกระบวนการที่เป็นธรรม ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่สงบภายในสังคมพหุนิยมของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา นอกจากนี้เนื้อหาของรัฐธรรมนูญครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และยังประกาศให้อนุสัญญายุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานและพิธีสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีผลใช้บังคับโดยตรงในประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา อีกทั้งยังกำหนดให้รัฐต้องให้ความสำคัญกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศของยุโรปที่มีผลทางกฎหมายเหนือกว่ากฎหมายอื่น ๆ ทั้งหมดด้วย

สถานะของศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาได้รับการบัญญัติไว้ในมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และยังได้กำหนดโครงสร้างขององค์กรและขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณา รวมถึงการลงมติเพื่อมีคำวินิจฉัยให้มีผลเป็นที่สุด นอกจากนี้ด้วยพัฒนาการของระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการกำหนดโครงสร้างต่าง ๆ ภายในของรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ยังมีผลทำให้สถานะทางรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญมีมาตรฐานของความเป็นผู้พิพากษามากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านความเป็นอิสระของผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญและในฐานะที่เป็นสถาบันคุ้มครองเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

2.2 องค์ประกอบและที่มาของศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

2.2.1 องค์ประกอบ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นนักกฎหมายที่มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างดียิ่งเป็นที่ประจักษ์

2.2.2 ที่มาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีที่มาจากคัดเลือกและแต่งตั้งดังนี้

1) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 4 คน ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

2) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 2 คน ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติของสาธารณรัฐเซิร์ปสกา

3) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 3 คน ได้รับการแต่งตั้งจากประธานศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปตามคำแนะนำของประธานาธิบดีของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่ารัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้องมีสัดส่วนประกอบด้วยบุคคลจากเชื้อชาติใดบ้าง อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติที่ผ่านมา โดยส่วนใหญ่แล้วศาลรัฐธรรมนูญจะประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากประชาชนทุกเชื้อชาติสำคัญของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา (ชาวบอสเนีย, ชาวเซอร์เบียและชาวโครแอท)

2.2.3 วาระตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี สำหรับตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญและรองประธานศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 3 คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี

2.2.4 คุณสมบัติตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกันกับผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง และมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญดำรงตำแหน่งได้จนถึงอายุไม่เกิน 70 ปี นอกจากนี้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ได้รับการแต่งตั้งโดยประธานศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปต้องไม่เป็นพลเมืองของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาหรือพลเมืองของประเทศเพื่อนบ้านด้วย

2.2.5 องค์คณะศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา กำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้ง 9 คน เป็นองค์คณะในการพิจารณาวินิจฉัยคดี ซึ่งในการประชุมพิจารณาวินิจฉัยคดีต้องมีตุลาการเข้าร่วมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

2.3 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

ศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญตามที่รัฐธรรมนูญมาตรา 6 ข้อ 3 บัญญัติไว้ โดยมีวิธีพิจารณาคดีในแต่ละประเภทที่แตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของคดีที่มีเนื้อหาและประเด็นแตกต่างกัน โดยทั่วไปคดีของศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับเขตอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีอำนาจวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตุลาการหรือขององค์กรนิติบัญญัติด้วย ซึ่งอาจสรุปอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาได้ ดังนี้

2.3.1 เขตอำนาจเกี่ยวกับปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

ตามที่ประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาประกอบไปด้วยเขตการปกครองที่สำคัญ 2 เขต คือ สหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาและสาธารณรัฐเซิร์ปสกา โดยที่ทั้งสองเขตการปกครองต่างมีรัฐธรรมนูญของเขตการปกครองและเมืองครฝ่ายนิติบัญญัติที่มีอำนาจในการ ออกกฎหมายบังคับใช้ในเขตปกครองของตนเอง รัฐธรรมนูญของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเป็นกฎหมายสูงสุดของ

ประเทศ ซึ่งอยู่เหนือรัฐธรรมนูญและกฎหมายของสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และสาธารณรัฐเซิร์ปสกา ด้วยเหตุนี้หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายจึงกำหนดให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติของกฎหมายที่ออกโดยเขตการปกครองต่าง ๆ ไม่ว่าจะออกโดยสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาหรือสาธารณรัฐเซิร์ปสกา ต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ออกโดยเขตการปกครองต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ด้วยเขตอำนาจดังกล่าวตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ศาลรัฐธรรมนูญยังได้ตีความให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ออกโดยสภาผู้แทนราษฎรของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ตลอดจนมีอำนาจตรวจสอบกรณีดังกล่าวไปถึงกฎหมายของรัฐอิสระที่อยู่ภายใต้การปกครองของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาอีกด้วย

องค์กรที่มีสิทธิยื่นเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคดีดังกล่าวได้คือ ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของสมาชิกทั้งหมด และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติของเขตการปกครองจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของสมาชิกทั้งหมด

2.3.2 เขตอำนาจเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยข้อพิพาททางรัฐธรรมนูญกรณีมีปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา กับเขตการปกครองต่าง ๆ หรือระหว่างเขตการปกครองต่าง ๆ ด้วยกันเอง หรือระหว่างองค์กรของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา รวมทั้งการวินิจฉัยความขัดแย้งเกี่ยวกับเขตการปกครองพิเศษของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาด้วย

องค์กรที่มีสิทธิยื่นเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคดีดังกล่าวได้คือ ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของสมาชิกทั้งหมด และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติของเขตการปกครองจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของสมาชิกทั้งหมด เช่นเดียวกันกับองค์กรที่มีสิทธิยื่นเรื่องในคดีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

2.3.3 เขตอำนาจในฐานะเป็นศาลอุทธรณ์

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยในฐานะเป็นศาลอุทธรณ์ที่มีเขตอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ซึ่งเป็นคดีที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลอื่น ๆ ในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา กล่าวคือ เขตอำนาจดังกล่าวถือเสมือนว่าศาลรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นศาลสูงสุดของประเทศซึ่งมีบทบาทในการพิทักษ์ความมั่นคงของสถาบันต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในกรณีดังกล่าวต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพจากคำพิพากษาหรือคำสั่งอื่นของศาลใดละเมิดสิทธิของตนมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ได้ หลังจากการเยียวยาทางกฎหมายทั้งหมดได้สิ้นสุดแล้ว

2.3.4 เขตอำนาจในการพิจารณาประเด็นแห่งคดีของศาลอื่น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบประเด็นแห่งคดีที่ศาลต่าง ๆ ในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ได้พิจารณาวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายและใช้บังคับแก่คดีให้เป็นไปโดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

และสอดคล้องกับอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานรวมทั้งพิธีการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือสอดคล้องกับกฎหมายของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตของกฎหมายระหว่างประเทศที่มีผลต่อคำพิพากษาของศาลด้วย และศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่าคำพิพากษาของศาลล่างสอดคล้องกับกฎหมายแล้ว หรือวินิจฉัยว่าคำพิพากษาของศาลล่างไม่สมบูรณ์ได้

2.4 ตัวอย่างคดีที่น่าสนใจของศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

คดีปี พ.ศ. 2544 สภาผู้แทนราษฎรแห่งบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ว่าด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชื่อของกฎหมายที่เปลี่ยนชื่อเมือง โดยมีคำนำหน้าว่า “Srpski (เซอร์เบีย)” ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ประชาชนชาวบอสเนีย โครแอทและเซอร์บ ในประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ต้องได้รับความคุ้มครองโดยเท่าเทียมกันตามหลักพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ แต่การเปลี่ยนชื่อเมืองหรือเทศบาลบางแห่ง โดยเพิ่มเติมคำนำหน้าว่า “Srpski (เซอร์เบีย)” ซึ่งให้เห็นได้ว่ามีเจตนาที่จะกำหนดให้เมืองหรือเทศบาลนั้นแสดงออกถึงชาวเซอร์บโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคของรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองประชาชนชาวบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมและขัดต่อรัฐธรรมนูญ

คดีปี พ.ศ. 2552 สภาผู้แทนราษฎรบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ตรวจสอบกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร โดยได้โต้แย้งถึงหลักการความได้สัดส่วนของการผู้แทนราษฎรของประชาชนทั้ง 3 ชนชาติและพลเมืองอื่น ต้องได้รับการเคารพจากสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และสาธารณรัฐเซิร์ปสกา แต่โครงสร้างขององค์กรนิติบัญญัติในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาทั้งในระดับประเทศและระดับเขตการปกครอง ไม่ได้ให้การเคารพหลักการดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กฎหมายการเลือกตั้งไม่ได้ให้สถานะพิเศษแก่ประชาชนคนใดเป็นพิเศษ และไม่มีบทบัญญัติใดของรัฐธรรมนูญของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา บัญญัติให้กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งต้องมีบทบัญญัติที่กำหนดกลไกเพื่อรับรองสัดส่วนของผู้แทนราษฎร

ในการเยี่ยมชมและดูงานศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาในครั้งนี้ คณะนักศึกษาได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดยได้ตั้งคำถามในประเด็นที่มีข้อสงสัยและได้รับคำชี้แจงจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งพอที่จะสรุปได้ ดังนี้

คำถามที่ 1 เนื่องจากประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา เป็นประเทศที่มีความหลากหลายในหลายมิติในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเพื่อทำหน้าที่ในสภาได้มีการกำหนดเขตเลือกตั้งออกเป็น 2 เขต คือเขตเลือกตั้งสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และเขตเลือกตั้งสาธารณรัฐเซิร์ปสกา ในขณะที่ระดับสภาประชาชน จะมีสมาชิกแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือผู้แทนชาวเซอร์บ ผู้แทนชาวบอสเนีย และผู้แทนชาวโครแอท เมื่อมาพิจารณาองค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา จะพบว่าองค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้น จะมีตุลาการที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสภาผู้แทนราษฎรสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา จำนวน 4 คน และจาก สาธารณรัฐเซิร์ปสกา

จำนวน 2 คน จึงอยากทราบว่า สัดส่วนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้ง 6 คน ดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับความหลากหลายของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาอย่างไร

เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ ฯ ให้คำชี้แจงว่า แม้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้ง 6 คน จะมาจาก 2 เขตเลือกตั้ง :ซึ่งเขตเลือกตั้งในแต่ละเขตมีจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่เท่ากัน โดยในเขตเลือกตั้งสหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ประกอบด้วย 2 กลุ่มย่อยคือ กลุ่มบอสเนียและกลุ่มโครแอท จึงกำหนดให้เลือกตุลาการมาจากกลุ่มชาวบอสเนียจำนวน 2 คน และกลุ่มชาวโครแอทอีกจำนวน 2 คน รวมจำนวน 4 คน ส่วนในเขตเลือกตั้งที่สองของสาธารณรัฐเซิร์ปสกา มีเพียงกลุ่มชาวเซิร์ปเท่านั้น จึงกำหนดให้มีตุลาการจำนวน 2 คน ดังนั้นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาจำนวน 6 คน จึงประกอบด้วยชาวบอสเนีย ชาวโครแอทและชาวชาวเซิร์ป ส่วนละ 2 คน

คำถามที่ 2 ตามที่องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาในปัจจุบัน ประกอบด้วย ตุลาการที่มาจากบุคคลที่ไม่ได้เป็นพลเมืองของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ซึ่งแต่งตั้งจากประธานศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปรวม 3 ท่านด้วย อยากทราบว่า การแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวถือว่าเป็นอิสระของประธานศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป หรือว่าต้องได้รับความเห็นชอบจากประธานาธิบดีของบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และเคยมีการไม่ให้ความเห็นชอบหรือไม่

เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ ฯ ได้ตอบข้อซักถามว่า การแต่งตั้งตุลาการดังกล่าวประธานศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปจะเป็นผู้เสนอชื่อของตุลาการตามคำแนะนำของประธานาธิบดีของประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา และที่ผ่านมาก็ไม่เคยมีการยับยั้งหรือไม่เห็นชอบแต่อย่างใด โดยองค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว ก็ไม่เคยปรากฏว่ามีผลกระทบต่อการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

คำถามที่ 3 ดังที่เห็นได้ว่า คดีส่วนใหญ่ของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะของประเทศชาติ และในบางคดีอยู่ในความสนใจของประชาชนและสื่อมวลชน รวมถึงคดีที่เกี่ยวข้องทางการเมือง จึงอยากทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนามีหลักการในการพิจารณา คดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร

เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ ฯ ได้ตอบข้อซักถามว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้ยึดหลักการตัดสินใจด้วยความยุติธรรม และการเก็บรักษาความลับให้ดีที่สุดที่สุด ตุลาการทุกท่านจะหลีกเลี่ยงการพบและให้สัมภาษณ์กับสื่อทุกชนิด และไม่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมฟังการพิจารณาโดยเฉพาะในคดีใหญ่ ๆ ดังกล่าว ทุกอย่างถือเป็นความลับโดยจะเปิดเผยผลการวินิจฉัยให้ทราบในภายหลัง ในห้วงเวลาที่ผ่านมามีการพิจารณาคดีในลักษณะดังกล่าวมาแล้วหลายคดี และไม่มีปัญหาในการดำเนินการ

คำถามที่ 4 ศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนามีการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการพิจารณาคดีเช่น ระบบ e-court หรือระบบ e-filing หรือไม่อย่างไร

รองประธานศาลรัฐธรรมนูญ ฯ ตอบข้อซักถามว่า ปัจจุบันยังไม่ได้ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เต็มรูปแบบนัก และกำลังจะริเริ่มให้เป็นระบบดังกล่าวในอนาคต ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพงบประมาณและความพร้อม

บทส่งท้าย

การที่ได้มีโอกาสเข้าเยี่ยมชมศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์โกวีนาของคณะนักศึกษาหลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตยในครั้งนี้ นับได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ที่ได้รับทราบถึงโครงสร้างและแนวทางในการคัดเลือกตุลาการ ตลอดจนวิธีในการพิจารณาตัดสินคดีความของศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์โกวีนา ซึ่งจะเห็นได้ว่า จากประวัติศาสตร์ของประเทศที่อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรต่าง ๆ มาเป็นเวลานาน การต่อสู้เพื่อให้ประเทศของตนเป็นอิสระ รวมถึงความพยายามในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศที่มีประชากรหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ร่วมกัน วิธีการบริหารจัดการของศาลรัฐธรรมนูญบอสเนียและเฮอร์โกวีนา ได้สะท้อนให้เห็นภาพของความยากลำบากของประชาชนที่เกิดขึ้นในอดีต และได้นำบทเรียนที่ได้รับดังกล่าวมากำหนดแนวทางเพื่อให้เกิดการยอมรับในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นแนวทางที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

